

KADIN YOKSULLUĞU: YOKSULLUĞUN KADINLAŞMASININ TOKAT İLİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ (*)

(**) Seda TOPGÜL

ÖZ

Bu çalışmada yoksul kadınların durumlarını ortaya koyabilmek ve yoksulluk ile nasıl başa çıktıklarını Tokat ili özelinde inceleyebilmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Tokat il merkezinde yoksul mahallelerde yaşayan 242 kadına kolayda örnek-leme ve kartopu örneklem yöntemlerine göre anket yapılmıştır. Anket çalışmasında kadınların sosyo-demografik özelliklerini, ekonomik durumlarını, yoksulluk tanımlamalarını ve kendilerini nasıl değerlendirdiklerini ortaya koyacak toplamda 30 soru yöneltilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 21.00 istatistik programı kullanılarak analiz edilerek değerlendirilmiş ve frekans (f), yüzde (%) yöntemi ile yorumlanmıştır. Araştırmada eğitim düzeyi düşüklüğünün düzgün işlere erişimi engellediği, kadını ev içi alanla sınırladığı ve mekansal yoksulluğa yol açtığı belirlenmiştir. Çalışma aynı zamanda bir SWOT analizi içermekte ve yoksulluk araştırmalarına yol gösterici bir özellik taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Yoksulluk, Kadın Yoksulluğu, Tokat, SWOT Analizi

POVERTY OF WOMEN: EVALUATION OF FEMINIZATION OF POVERTY THROUGH THE EXAMPLE OF TOKAT PROVINCE

ABSTRACT

In this study, it is aimed to be able to reveal the situation of poor women and to be able to examine how they cope with poverty in Tokat province. In this context, 242 women who live in poor neighborhoods in Tokat province were surveyed by random sampling methods and snowball sampling methods. In the questionnaire study, a total of 30 questions were asked about the socio-demographic characteristics of women, their economic status, poverty definition and how they assessed themselves. Data obtained from the study were analyzed by using the SPSS 21.00 statistical program and frequency

(*) **Makale Kabul Tarihi** / 08.04.2018

(**) **Dr. Öğretim Üyesi** / Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, seda.topgul@gop.edu.tr

(f) was interpreted by percentage (%) method. As a result of the research, it is revealed that the reason of poverty is the low education level. The low level of education also suggests that it hampers access to proper jobs, limits women to the domestic space and also causes spatial poverty. The study also includes a SWOT analysis and a guideline for poverty research.

Keywords: Woman, Poverty, Poverty of Women, Tokat, SWOT Analysis

GİRİŞ

Yoksulluk, insanlık tarihi kadar eski, ancak hiç eskimeyen bir sorundur. Bu sorun her dönemin kendine özgü koşulları içinde varlığını devam ettirmekte ve günümüz dünyasının temel sorun alanlarından biri olmaktadır. Yoksulluk ve yoksulluğun yol açtığı sorunlar özü itibari ile kaynakların adil bir şekilde bölüşülememesinden doğan, siyasal, ekonomik ve kültürel bir sorundur. Genel olarak her ne kadar gelir dağılımındaki adaletsizlikten kaynaklansa da, esas olarak gündelik hayata ilişkin bir mesele olarak yer almaktadır. Bu yönü ile bakıldığında, yoksulluğun giderek yayılması nedeni ile sıradanlaşmasından bahsetmek mümkündür. Bu sıradanlaşmayı sağlayan zeminin taşıyıcıları ise tek tek bireylerin kendisidir.

Bu araştırmada yoksulluğu sıradanlaştıran bireylerle anket yoluyla

la yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Çalışmada önce yoksulluk kavramı ve farklı yoksulluk türleri ile yoksulluğun nedenleri üzerinde durulmuştur. Ardından kadınlar ve yoksulluk ilişkisine değinilerek yoksulluğun nasıl kadınlaştığı açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak ise, Tokat ili merkezinde gerçekleştirilen kadın yoksulluğu araştırmasına ait bulgulara yer verilerek değerlendirmeler yapılmıştır.

1. YOKSULLUK KAVRAMI VE YOKSULLUK TÜRLERİ

Yoksulluk farklı alanlarda çalışılan ve ilgi gören bir konudur. Yoksulluğun tanımına ilişkin bir görüş birliği bulunmamakla birlikte en temel anlamı ile yoksulluk; temel ihtiyaçların karşılanamaması ve kişilerin asgari yaşam standartlarına sahip olmaması şeklinde tanımlanabilir (Şenkal, 2005: 392). Bu asgari yaşam standardına sahip olunmaması mutlak ya da görel olarak gelir anlamında belirli bir standardın altında kalınmasını ifade etmektedir (TÜSİAD, 2000: 95). Yoksulluk maddi gelir açısından belirli bir düzeyin altında kalmak şeklinde tanımlanırken, farklı yoksulluk türlerini içeren tanımlarda ortaya konulmuştur. Farklı tanımlar açısından yoksulluk kavramına bakıldığında; gelir üzerinden yapılan tanımlama, mutlak ve görel yoksulluk olarak ayrılmaktadır. Mutlak yoksulluk minimum gıda harcama-

sı maliyetinin esas alındığı (Ayvaz Kızılgöl ve Üçdoğru, 2011: 375) ve insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için temel besinlerini tüketmemesi olarak ifade edilmektedir (Şener, 2009: 2). Bu da Dünya Bankası tarafından günlük 2400 kalori değerindeki besinlerin alınmaması ya da günlük 1,25 doların altında kazanç elde edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Gelire oranla daha kolay, doğru ölçülebilir (Şenses, 2014: 65) ve daha çok benimsenen göreceli yoksulluk ise, toplum tarafından kabul edilen asgari yaşam düzeyi ile ilgili kabul edilmektedir (Aktan ve Vural, 2002: 5). Kişinin ya da hane halkının içinde bulunduğu sosyal grup ya da yerleşim yerinde, diğer grup ve birimlerle karşılaştırılmasına göre yoksul sayılıp sayılmayacağı değerlendirilmektedir (Zengingönül, 2004: 109).

Refah ve fayda yaklaşımı esas alınarak değerlendirilen yoksulluk türleri ise sırası ile objektif yoksulluk ve subjektif yoksulluktur. Objektif yoksulluk, kişilerden bağımsız olarak nesnel ölçütler doğrultusunda mutlak ya da göreceli olarak belli standartların altında kalmak olarak tanımlanırken, subjektif yoksulluk, kişilerin yoksulluk hususunda kendilerini nasıl gördüklerine ilişkin değerlendirmeyi esas almaktadır. Kişilerin kendilerini yoksul olarak nasıl tanımladıkları ortaya çıkarılarak öznel bir yoksulluk çizgisi oluşturulmaya çalışılmıştır (Erdü-

gan, 2010: 11).

Kişilerin asgari yaşam standartlarını sağlamak için gerekli olan sınırı, yoksulluk sınırı olarak değerlendirilmektedir. Kişilerin bu sınırın altında kalmaları durumunda gelir yoksulluğu ile karşı karşıya kaldığı, 1997 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İnsani Gelişme Raporu ile insani yoksulluk kavramı ile ortaya konulmuştur. İnsani yoksulluk kavramı "*çok boyutlu yoksulluk endeksi*" olarak adlandırılan, kişi ve hane düzeyinde eğitim, sağlık ve yaşam standartları alanında çok boyutlu göstergeleri içeren bir endekstir. Sağlık alanında, beslenme ve çocuk ölümü değerleri kullanılırken, eğitimde okullaşma yılları ve çocukların okula devamları önem taşımaktadır. Yaşam standartlarını belirlemede ise, su, elektrik, varlıklar gibi göstergeler kullanılmaktadır.

Bir başka yoksulluk ayrımı ise kırsal yoksulluk ve kentsel yoksulluktur. Kırsal ve kentsel yoksulluk kavramları yoksulluğun mekansal ayrışmasını ifade etmek için kullanılmaktadır (Erdugan, 2010: 12).

Bir başka yaklaşıma göre ise, insani gelişme ve insani yoksulluk kavramlarının kaynağı Amartya Sen'in "Kapasite Yaklaşımı"na dayanmaktadır. Bu yaklaşım temelde insanların ne yapabilecekleri ya da ne olabileceklerine odaklanmaktadır (Sam, 2008: 60). Sen (2004: 36)'e göre kapasite yoksunluğu olarak tanımlanan yapabilirlikten

yoksun olmak da denilen yoksulluk türü, temel kapasitelerden yoksunluğun diğer alanlarda da başarısızlığı beraberinde getireceğini vurgulamaktadır. Yetersiz beslenme ve hastalıklar, eğitim ve iş yaşamını etkileyebilmektedir. Örneğin, eğitim yaşamının dışında kalmak iş yaşamını etkilemekte ve yoksulluğa neden olabilmektedir. Yaklaşımına göre, temelde gelir yetersizliği bütün yoksunlukların temeli olarak değerlendirilmektedir.

Yoksulluğun yeni yoksulluk adı altında çok farklı türleri de araştırma konularına dâhil olmuştur. Buğra ve Keyder (2003: 21), sosyal dışlanma riski taşıyan dezavantajlı gurupların ekonomik anlamda sistemle buluşmasının gittikçe zorlaştığını ve sistemin dışında kalan bu gurupların yeni yoksul kesimleri ortaya çıkardığını belirtmişlerdir. Örneğin çocuk yoksulluğu (Kahraman ve Sallan Gül, 2015; Avşar Kurnaz, 2007), engelli yoksulluğu (Elwan, 1999), yaşlı yoksulluğu (Walker, 1980; Minkler ve Stone, 1985; McLaughlin ve Jensen, 1993) gibi farklı yoksulluk türleri ortaya konulmuştur.

2. YOKSULLUĞUN NEDENLERİ

Yoksulluk, bireysel nedenlerden kaynaklanabileceği gibi dışsal nedenlerle de ortaya çıkabilmektedir. Dışsal nedenler, ekonomik, siyasal ve toplumsal kaynaklı olabilirken; Yoksulların kendisinden kaynakla-

nan nedenler ise, kişisel özellikler ve yoksulluk kültürü olarak ifade edilen kültürel olarak yapılan açıklamalardır. Yoksulluğun ekonomik ve yapısal açıklamaları, ekonomik durgunluk ve düşüşler, düşük ücretler, işsizlik ve adaletsiz gelir dağılımı olarak sıralanabilir. Siyasal olarak yoksulluğun nedenleri, yolsuzluklar ve düşük ücret politikaları olarak değerlendirilebilir. Toplumsal olarak yoksulluğa iten nedenler ise, boşanmalar, coğrafi hareketlilik olarak ifade edilebilecek göç, ayrımcılıklar, eğitim, hanehalkı özellikleri, nüfus artışı ve ölümler olarak daha kapsamlı nedenler ifade edilebilir. Yoksulluğun kişilerden kaynaklanmasının nedenleri ise, kişisel ve kültürel açıklamalarla değerlendirilmektedir. Bunlar, fiziksel hastalık ya da sakatlıklar, zihinsel hastalıklar, yaşlılık, beceri yoksunluğu ve yoksulluk kültürüdür (Kızılkaya ve ark., 2010: 14).

Yoksulluk sosyo-ekonomik düzen içerisindeki yapısal koşulların bir sonucu olduğu kabul edilmekle birlikte (Friedman, 2001: 140), işini kaybeden kişilerin özellikle vasıfları, cinsiyetleri ve yaşları bakımından işgüçlerine yönelik taleplerinin zayıf olması da bir neden olarak görülmektedir (Gürsel ve Ulusoy, 1999: 126). Alcock (1997: 39) ise yoksulluğu, sosyal güvenlik politikaları ile bağlantılandırarak, yapısal nedenlerle açıklamaktadır. Sosyal güvenlik politikaları, yoksulluğu ortadan

kaldırmada etkilidir. Sosyal güvenlik politikaları yoksulluğu önlemede etkili olduğu kadar, yoksulları kontrol etme ve disipline etme yönlerinde de önemli etkiye sahiptir. Şenses (2014) belirttiği bir noktada, hızlı nüfus artışının istihdam yaratılmadığında, işsiz sayısını arttırmaktan başka bir işe yaramayarak yoksulluğu beslediği yönündedir. Yaygın kanaat hızlı nüfus artışının özellikle düşük gelirli az gelişmiş ülkelerde önemli bir yoksulluk nedeni olduğu yönündedir.

3. YOKSULLUK VE KADINLAR

Yoksulluğun nedenleri ve türleri değerlendirildiğinde bazı sosyal kesimlerin sağlık, eğitim, istihdam olanaklarından yararlanma konusunda yaşadığı problemlerin yoksulluğu beraberinde getirdiği görülmektedir. Geleneksel yoksulların dışında, dünyadaki eşitsizlikler ile yeni yoksulluk türlerinin ortaya çıkması, gelişmiş ülkelerde görülen çalışan yoksullarla birlikte kadın yoksulluğu da hem çalışan hem de çalışmayan kadınlar açısından önem taşımaktadır. Yoksullar ve kadınlar konusu değerlendirildiğinde, konut, istihdam, eğitim, sağlık hizmetleri, sosyal güvenlik gibi başlıca gereksinmelere erişimde kadınlar, diğer kesimlere kıyasla daha olumsuz koşullara sahip görünmektedir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2670).

Ecevit (1997: 41)1980'lerin ortasından itibaren yaşanan "işgücü

feminizasyonu" denilen süreçte, kadınların işgücüne katılımlarının arttığına dikkat çekmiştir. Bunun nedeni olarak ise, kadınların azalan hane gelirlerini telafi etme ve yoksulluklarını azaltma isteklerinin olduğunu belirtmiştir.

Türkiye'de 2016 yılı yıllık olarak işgücüne katılma oranı yüzde 52, işsizlik oranı yüzde 10,9, istihdam oranı ise yüzde 46,3 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılı aralık döneminde ise, işgücüne katılma oranı yüzde 52,4, işsizlik oranı yüzde 10,4, istihdam oranı ise yüzde 46,9 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de 2015 yılı için işgücüne katılma oranı yüzde 51,3, işsizlik oranı yüzde 10,3 ve istihdam oranı yüzde 46 olarak gerçekleşmiştir. 2017 Mart ayı içerisinde TÜİK tarafından yayınlanan "İstatistiklerle Kadın 2016" verilerine göre, nüfusun yüzde 49,8'ini kadınların oluşturduğu ülkemizde kadın istihdamı oranı erkek istihdam oranının yarısından az olarak kalmıştır. 2015 yılı için kadınlarda yüzde 27,5 olan istihdam oranı, erkeklerde yüzde 65 düzeyindedir. Avrupa Birliği üye ülkelerinde kadın istihdam oranı ortalaması ise yüzde 60,4 olmuştur. 2015 yılı için erkeklerde işgücüne katılma oranı yüzde 71,6, kadınlarda yüzde 31,5 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranları değerlendirildiğinde de ülkedeki toplam işsizlik oranı yüzde 10,3 iken, kadın işsizliği oranı aynı dönem için yüzde 12,6 olarak orta-

lamanın üzerinde yer almaktadır.

Türkiye'de okuma yazma bilmeyen kadın nüfus oranımız erkek nüfus oranından beş kat fazla iken, işgücüne katılma oranı eğitilmiş kadınlarda artış göstermektedir. Gelir ve yaşam koşulları araştırması sonuçlarına göre, 2015 yılı yükseköğretim mezunu kadınların esas iş gelirleri 29 bin 238 Türk Lirası olarak gerçekleşirken, bir okul bitirmeyen kadın çalışanların yıllık ortalama esas iş gelirleri 8 bin 528 Türk Lirası olarak gerçekleştirilmiştir. Ancak okuma yazma bilmeyen kadınların nüfusun yüzde 9'unu oluştururken, yükseköğretim veya fakülte mezun kadın nüfus oranı sadece yüzde 13,1'de kalmaktadır.

Toplumsal cinsiyete dayalı bakış açısını ise, eğitim ve işgücüne katılmadan sonra en fazla yoksulluğa neden olan faktör olarak değerlendirmek mümkündür. Yeterli eğitimi alamamış ve üretime katılamamış olan kadınlar, erkek bakış açısında da çalışmaları uygun görülmemektedir. Kadınların çalışmasını uygun bulan erkeklerin oranı yüzde 78,1'dir. Erkek nüfusun yüzde 21,9'u kadınların çalışmasını uygun görmemektedir (TÜİK, 2017).

Eğitim düzeyi düşük kadınlar enformel istihdam da korunmadan yoksun ve eşitsiz bir şekilde işgücü piyasasında yer almaktadır. Kadınlar hem düşük düzeyde düzensiz de olsa gelir elde etmeye muhtaç olduklarından hem de çalışacak alan

bakımından başka seçenekleri olmadığından giderek daha fazla enformel işgücüne katılmaktadır (Ata, 2006: 19).

4. YOKSULLUĞUN KADINLAŞMASI

Kadın ve yoksulluk kavramına ilişkin çalışmalar 1980'lerden sonra yoksulluk yardımları alanların çoğunun kadın olması ve Amerika Birleşik Devletleri'nde kadın hane reislerinin sayılarının artması ile ortaya çıkmıştır. Kadın hane reislerinin sayısının artması, kentlerdeki kayıt dışı kadın istihdamının artış göstermesine yol açmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya'da gelir dağılımının en alt seviyesinde bulunan çocuklu ve tek başına yaşayan kadınların yoksulluğu derin bir şekilde yaşadığı, ancak anne ve babanın çalıştığı hane halklarının yoksul olmadığı görülmüştür. Yapılan bir çalışmada hane halkı reisinin kadın, genç ve düşük eğitim seviyesine sahip olduğu kesimlerde işsizlik ve yoksulluğun yoğun olarak yaşandığı ortaya konulmuştur (Pissrides, 1991: 215; Mead, 1994:330; Şenses, 2014: 139). Bu çerçevede toplumsal cinsiyet ve yoksulluk araştırmaları artmış ve "yoksulluğun kadınlaşması" kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Kardam ve Yüksel, 2004: 45).

"Yoksulluğun Kadınlaşması" kavramı ilk kez 1978 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde kadınların işgücüne katılım oranları artarken, kadınların üçte ikisinin

yoksullaştığa dikkat çeken Diane Pearce tarafından kullanılmıştır. Ardından kavram "Yoksulluğun Kadınlaşması" olarak 1995 yılında 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı'nda kullanılmıştır (Ulutaş, 2009: 25). Rahmena (2009: 257) ise yoksulluğun kadınlaşmasını farklı şekilde ifade etmektedir.

Rahnema, kadınların günümüz dünyasında çalışma yaşamında yükselmeleri, daha fazla istihdam katılmaları, daha fazla eşitlik mücadeleleri içerisinde yer alırken, daha fazla hukuksal ve toplumsal haklardan faydalanırken, dünyada gittikçe artan sayıda kadının yoksullaşmaya başlamasını bir paradoks olarak değerlendirmektedir. Ecevit (2003: 85) ise kadın yoksulluğunu gidermenin yolu olarak hane içi eşitsizliklere, eğitim ve işgücüne katılımdaki sorunları gidermek olduğu ifade etmiştir.

Işık ve Pınarcıoğlu'na göre (2015: 333) yoksulluk sadece gelir ya da tüketim kapasitesi ile belirlenen statik bir olgudan ibaret değildir. Bu anlamda kadınlarda kendi varlık koşullarını değiştirebilen ve refahlarını arttırabilme yeteneğine sahip olarak yoksulluğu dönüştürebilirler. Hattatoğlu'na göre de (2007: 16) yoksulluk hangi kriterlere göre tanımlanırsa tanımlansın kendi kararlarını veren, seçimlerini uygulayan ve dönüştürme gücüne sahip olan insanların içinde bulunduğu bir insanlık durumu olarak anlaşılmalıdır.

5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı yoksul kadınların özelliklerini ortaya koymak ve yoksul kadınlar için kişisel bir SWOT analizi yapmaktır. SWOT analizinin amacı yoksulluk sürecinin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri ortaya koymaya yarayan bir teknik eşliğinde değerlendirme yapmaktır. (Çoban ve Karakaya, 2010: 348) Çalışmada, yoksul kadınlar için SWOT analizi bir durum analizi olarak kullanılmış, yoksul kadınların, yoksulluğa karşı güç katan ya da zayıf kılan yönleri nelerdir sorusuna cevap aranmıştır. Aynı zamanda yoksulluğa karşı sadece içerden duruma bakmak değil, dışardan da zor durumda olmanın sunduğu fırsatlar ve getirdiği tehlikelerin de değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Tokat ili için gerçekleştirilen kadın yoksulluğu araştırması tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma hem kadın yoksulluğunun ortaya konulması hem de SWOT analizi ile yoksul kadınların kendilerini değerlendirmelerine imkan tanımaktadır. Bu nedenle anket ve görüşmeler yoluyla gerekli verilere ulaşılmıştır.

6.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Tokat merkezde yoksul mahallelerde yaşayan

15 yaş üstü bütün kadınlardır. Bu evren içerisinde en yoksul mahalleler belirlenerek tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılarak 242 yoksul kadına ulaşılmıştır. Anket uygulanan örnek gurubunun yeterli olduğu ve evreni anlamlı bir şekilde temsil ettiği varsayılmaktadır. Örnekleme büyüklüğü belirlenirken, Malhotra, Birks ve Wills'in (2012) problem çözümüne yönelik araştırmalar için minimum örnek hacminin 200 olması gerektiği temel alınmıştır.

6.2. Veri Toplama

Araştırmanın verileri araştırmacının geliştirdiği anket formu ile toplanmıştır. Anket formu kadınların sosyo-demografik özelliklerini, ekonomik durumlarını, yoksulluk tanımlamalarını ve kendilerini nasıl değerlendirdiklerini ortaya koyacak toplamda 30 sorudan oluşmaktadır. Anketler araştırmacı tarafından katılımcılara Mayıs-Eylül 2016 tarihleri arasında uygulanmıştır.

6.3. Bulgular

Araştırmanın bulguları Tokat ilinin yoksul mahallerinde yaşayan 242 kadın ile yapılan görüşmenin sonuçlarını içermektedir. Araştırma kapsamında Tablo. 1.'de kadınlara ait sosyo-demografik özellikler verilmiştir. Araştırmaya katılan kadınların yüzde 84,7'si evlidir. Kadınların yarısından fazlası (yüzde 54,1)

31-39 yaş aralığında yer almaktadır. Yine yoksullukla karşı karşıya kalan kadınların yüzde 33,5'i 40 yaşının üzerindedir. Kadınların yüzde 46,7'si ilköğretim mezunu iken, lise mezunu olarak yoksulluk yaşayanların oranı yüzde 6,2'dir. Kadınların doğduğu yere bakıldığında yüzde 52,1'inin köyde, yüzde 39,3'ünün ise ilçede doğduğu belirtilmiştir. Yoksulluğu yaşayan kadınların yüzde 96,7'sinin herhangi bir mesleği bulunmamaktadır. yüzde 3,3'ü ise, terzi, garsonluk ve satış danışmanlığını meslekleri olarak belirtmişlerdir. Yoksul kadınların yüzde 65,7'si sosyal güvenceye sahip iken, hem kendi hem de eşinin çalışmamasından dolayı yüzde 34,3'ü sosyal güvenceye sahip olmadığını belirtmiştir. Yoksulluğu yaşayan kadınların hanelerine giren ortalama aylık gelir 751-1001 TL (yüzde 52,1) arasında değişmektedir. Aynı zamanda araştırmaya katılan kadınların yüzde 28,1'i de ailenin aylık gelirinin 1002-1300 TL arasında değiştiğini belirtmiştir. Araştırmada yer alan kadınların evlerinde yaşayan kişi sayısı 3 kişi (yüzde 20,7), 4 kişi (yüzde 31,0) ve 5 kişi (yüzde 24,8) arasında değişmektedir. Araştırmada hane içerisinde anne, baba ve çocuklar dışında kimi zaman büyükler de yaşamaktadır. Araştırmada sahip olunan çocuk sayısının ise en fazla yüzde 40,5 ile 2 çocuk olduğu görülmektedir. 7 ve üzeri çocuğu bulunan sayısı ise yüzde 2,1'dir.

Tablo 1. Yoksul Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişkenler	Frekans	Yüzde (%)
Medeni Durum		
Evli	205	84,7
Dul	17	7,0
Boşanmış	9	3,7
Ayrı Yaşayan	11	4,5
Yaş		
15-18	6	2,5
19-30	24	9,9
31-39	131	54,1
40-49	32	13,2
50-59	27	11,2
60 ve üzeri	22	9,1
Eğitim		
Okur Yazar Değil	18	7,4
Okur Yazar	38	15,7
İlkokul Terk	29	12,0
İlkokul Mezunu	113	46,7
Ortaokul Terk	6	2,5
Ortaokul Mezunu	12	5,0
Lise Terk	11	4,5
Lise Mezunu	15	6,2
Doğduğu Yer		
Merkez	21	8,7
İlçe	95	39,3
Köy	126	52,1
Mesleği		
Mesleği Yok	234	96,7
Mesleği Var	8	3,3
Sağlık Güvence		
Yok	83	34,3
Var	159	65,7

Değişkenler	Frekans	Yüzde (%)
Ailenin Aylık Geliri		
0-499 TL	3	1,2
500-750 TL	16	6,6
751-1001 TL	126	52,1
1002-1300 TL	68	28,1
1301-1500 TL	16	6,6
1500 ve üzeri	13	5,4
Hanede Yaşayan Kişi		
1 kişi	3	1,2
2 kişi	20	8,3
3 kişi	50	20,7
4 kişi	75	31,0
5 kişi	60	24,8
6 kişi	20	8,3
7 ve üzeri	14	5,8
Çocuk Sayısı		
1 çocuk	25	10,3
2 çocuk	98	40,5
3 çocuk	39	16,1
4 çocuk	35	14,5
5 çocuk	20	8,3
6 çocuk	20	8,3
7 ve üzeri	5	2,1
TOPLAM	242	100

Tablo 2'de yoksul kadınların eşlerinin durumu ve kadınların evi nasıl geçindirdiği gösterilmektedir. Buna göre, araştırmaya katılan yoksul kadınların yüzde 43,4'ünün eşi çalışmamaktadır, yüzde 28,9'unun ise başkasının yanında geçici olarak çalışmaktadır. Bu yüzden eşi çalışmayan kadınlar için eve hiç para bırakmadığını söyleyen yüzde 43,4'tür. Araştırmaya katılan kadın-

lardan yüzde 7,4'ünün ise eşlerinin eve hiç para vermediği görülmektedir. Kadınların yüzde 50,9'unun eşlerinin çalışmama nedeni olarak özürlü olması, hasta olması ya da yaşlı olduğu için iş bulamaması olarak gösterilmektedir. Eşi çalışmayan kadınların evi geçindirme yöntemi ise geçici işe girmeleri (yüzde 28,3) ve sosyal yardımlar (yüzde 33) olarak sıralanmaktadır.

Tablo 2. Yoksul Kadınların Geçimlerini Sağlama Durumları

Değişkenler	Frekans	Yüzde (%)
Eşin Çalışma Durumu		
Ücretli-Maaşlı	52	21,5
Kendi İşi Düzenli	8	3,3
Kendi İşi Enformel	7	2,9
Başkasının Yanında Geçici	70	28,9
Çalışmıyor	106	43,4
Eş Aylık Kazancın Ne Kadarını Eve Veriyor		
Tamamını	51	21,1
Yarısını	20	8,3
Birazını Verir	18	7,4
Hiç Vermez	18	7,4
İhtiyaçlar İçin Gerekli Kadar Verir	30	12,4
Çalışmadığı İçin Hiç Vermiyor	106	43,4
TOPLAM	242	100
Eşin Çalışmama Nedeni		
Özürü, Hasta, Yaşlı	54	50,9
İş Bulamıyor	15	14,2
Çalışmak İstemiyor	6	5,7
İşten Çıkarıldı	18	17,0
Sosyal Güvenceli İş Bulamadı	13	12,3
Eşi Çalışmayan Kadınların Geçinme Yolları		
Yardım Alarak	35	33,0
Kadının Geçici İşte Çalışması İle	30	28,3
Hem Yardım Alınması Hem De Kadının Geçici İşte Çalışması İle	30	28,3
Emekli Maaşı ile	11	10,4
TOPLAM	106	100

Araştırmaya katılan kadınların yüzde 43,4'ünün eşi çalışmamaktadır. Buna karşılık kadınlar geçici işlerde çalışmakta ve yardım alarak evlerini geçindirmektedir. Araştırmaya katılan kadınların tamamına

"hayatınızda hiç önceden gelir getirci bir faaliyette bulundunuz mu?" soru sorulmuştur. Kadınların yüzde 83,1'i (201 kişi) bu soruya evet, yüzde 16,9'u (41 kişi) ise hayır yanıtını vermiştir. Evet, yanıtını veren kadınlara

çalıştıkları dönemlerde hangi işleri yaptıkları sorulmuştur. Kadınların yüzde 36,3'ü evde parça başı iş, dantel, oya yapmak, ev yemekleri hazırlamak gibi işlerde çalıştıklarını belirtmişlerdir. yüzde 26,9'u evde çocuk bakımı, hasta bakımı ve yaşlı

bakımı ile uğraşmıştır. Kadınların yüzde 20,9'u da ev temizliğine giderek para kazandığını belirtmiştir. yüzde 15,9'u mevsimlik tarım işçiliği yaparak evin geçimine katkıda bulunduğunu ifade etmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Çalıştıkları Dönemde Yaptıkları İşler

	Frekans	Yüzde (%)
Temizlik İşİ	42	20,9
Çocuk, Yaşlı, Hasta Bakımı	54	26,9
Evde Parça başı iş, dantel, oya, yiyecek yapımı gibi işler	73	36,3
Mevsimlik tarım işçiliği	32	15,9
TOPLAM	201	100,00

Belirli dönemlerde eve katkı sağlamak amacı ile çalışan kadınların, araştırma dönemi itibari ile neden çalışmadıkları sorulduğunda hastalıklarının olması, yaşlanmaları, sağlık sorunlarının bulunması, yaşları ilerlediği için daha güzel işlerde çalışma istedikleri ancak eğitimlerinin yeterli olmadığı, çocuklarının yeterince zamanlarını alması, eşlerinin çalışmalarına izin vermemeleri ve çalışmak istememeleri belirtilmiştir.

Katılımcılar çalışmama nedenleri olarak yüzde 29,9 hastalık, çeşitli özür durumları ve yaşlarının uygun olmamasını göstermişlerdir.

Diğer nedenler ise, yüzde 19,7'si sağlık sorunlarının bulunması, yüzde 19,2 çocuklarının olması, yüzde 15,4'ü eğitim eksikliği ve yüzde 13,2 eşinin izin vermemesi olarak sıralanmıştır.

Yüzde 1,3 çalışmak istememe ve yüzde 1,3 diğer nedenler yer almaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların Çalışmama Nedenleri

	Frekans	Yüzde (%)
Hasta, Yaşlı, Özürlü	70	29,9
Eğitim Yetersizliği	36	15,4
Sağlık Sorunları	46	19,7
Eşin İzin Vermemesi	31	13,2
Çocukların Olması	45	19,2
Çalışmak istememe	3	1,3
Diğer	3	1,3
TOPLAM	234	100,00

Araştırmaya katılan yoksul kadınların sınırlı olan haneye giren parayı nasıl idare ettikleri ve harcamalarda karı kimin verdiği ile aile bütçesini kimin idare ettiğine ilişkin sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir. Buna göre aile bütçesinin yüzde 78,1 kadın tarafından idare edilmekte ve harcanması gereken

yerler ve ihtiyaçlar içinde harcama kararını yüzde 77,3 oranında kadın vermektedir.

Harcamaların yüzde 44,2'si çocukların ihtiyaçları için olurken, yüzde 38,8'i evin ihtiyaçlarına gitmektedir. Bu kısıtlı bütçe ile tasarruf yapmaya çalışan kadınların oranı ise yüzde 14,9'dur.

Tablo 5. Yoksul Kadınların Haneye Giren Parayı Kontrol Durumları

Değişkenler	Frekans	Yüzde (%)
Paranın Kullanıldığı Yerler		
Evin İhtiyaçları	94	38,8
Çocukların İhtiyaçları	107	44,2
Kendi Özel Harcamaları	5	2,1
Gelecek İçin Tasarruf Amaçlı	36	14,9
Eve Giren Paranın Harcanmasına Karar Veren		
Kadının Kendisi	187	77,3
Kadının Eşi	24	9,9
Kadın ve Eşi Birlikte	13	5,4
Diğer	13	7,4
Hanede Bütçeyi Kimin İdare Ettiği		
Kadının Kendisinin	189	78,1
Kadının Eşinin	23	9,5
Kadın ve Eşi Birlikte	21	8,7
Diğer Aile Büyükleri	5	2,1
Çocuklar	4	1,7
TOPLAM	242	100

Yoksul kadınların yüzde 64,5'i evde mutfak işlerini kendisi yaparken, yüzde 24,8'inin kız çocukları ya da kız çocukları ile yardımlaşarak ev işlerini yaptıkları belirtilmiştir. Buna karşılık yüzde 5,8'i mutfak işlerini eşinin yaptığını belirtirken; yüzde 3,7'si zaman zaman eşinin de kendisine yardım ettiğini ve birlikte yaptıklarını belirtmiştir. Mutfaktaki işlerde yardım eden erkek çocukların oranı ise yüzde 1,2'dir.

Genellikle yaygın olarak kullanılan kadınların ev içi çalışması er-

keklerin ise ev dışında gelir getirmesi ve ev dışı işleri yapması düşüncesi toplumsal cinsiyet ayrımının temelini oluşturmaktadır. Ancak araştırmaya bakıldığında fatura ödeme ya da market ve pazarlardan alışveriş sonrasında poşetleri taşıma gibi ev dışı işlerde de yüzde 43,8 oranında bu işleri de kadın kendisi yaparken, yüzde 12,4 oranında kız çocukları, yüzde 13,6 oranında kadın ve kız çocukları birlikte yapmaktadır. Erkek çocuklar ise ev dışı işlerde yüzde 13,6 oranında yardımcı olmaktadır.

Tablo 5.1. Yoksul Kadınların Mutfak İşleri ve Ev Dışı İşleri Yapma Durumu

Değişkenler	Frekans	Yüzde (%)
Evde Mutfak İşlerini Yapan ya da Yardım Eden		
Kadının Kendisi	156	64,5
Kadının Eşi	14	5,8
Kadın ve Kadının Eşi Birlikte	9	3,7
Kız Çocuklar	60	24,8
Erkek Çocuklar	3	1,2
Fatura Ödeme, Market ve Pazar Taşıma Gibi Ev Dışı İşler		
Kadının Kendisi	106	43,8
Kadının Eşi	40	16,5
Kız Çocuklar	30	12,4
Kadın ve Kız Çocukları	33	13,6
Erkek Çocuklar	33	13,6
TOPLAM	242	100

Yoksul kadınların yaşadıkları yerlere bakıldığında yüzde 43,4'ü kirada oturmaktadır. Hanelerine giren ücret ise kirayı karşılamaya ancak yetebilmektedir. Ev sahibi durumunda olan kadınların oranı

yüzde 39,7'dir. Ancak kendilerine ait evde yaşayan kadınların evleri ise kötü durumda, tek katlı, bakımsız evlerden oluşmaktadır. Anne, baba ya da bir akrabaya ait ev de yaşayanların oranı ise yüzde 39,7'dir.

Tablo 6. Katılımcıların Yaşadıkları Konut

	Frekans	Yüzde (%)
Kira	105	43,4
Ev Sahibi	96	39,7
Akrabaya ait	31	12,8
Diğer	10	4,1
TOPLAM	242	100,00

Yoksulluk yaşayan kadınların kentsel mekanlarda nereleri daha fazla kullandıkları sorusuna yüzde 40,1'i pazar yerlerini, yüzde 31,0'ı

alışveriş marketlerini, yüzde 20,7'si de şehir merkezini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7. Katılımcıların Sıklıkla Kullandıkları Mekanlar

	Frekans	Yüzde (%)
Restoran, Kafe ve Çay Bahçesi	5	2,1
Park	15	6,2
Alışveriş Market	75	31,0
Pazar Yeri	97	40,1
Şehir Merkezi	50	20,7
TOPLAM	242	100,00

Araştırmaya katılan kadınların zor durumda kaldıklarında maddi ve manevi kimlerden yardım ya da destek aldıklarına bakıldığında her iki durumda da kadınların manevi konularda yüzde 42,1'nin maddi konularda ise yüzde 18,2'sinin hiç kimseden destek ya da yardım istemeyeceği ifade edilmiştir.

Kadınlar manevi konularda hiç kimseden yardım ya da destek almak istememekte ve problemlerini kendileri çözmek istemektedir.

Kadınların yüzde 16,5'i ise eşinden destek görmek istemekte ve

sıkıntı ve problemlerini eşi ile paylaşmaktadır. Yine kadınların yüzde 13,6'sı komşularından, yüzde 13,2'si akrabalarından ve yine yüzde 13,2'si ailesinden destek görmek istemektedir.

Maddi konularda sıkıntı yaşayan yoksul kadınların desteğe ihtiyacı olduğu zamanlardan kimlerden yardım ya da destek istedikleri konusunda ise en fazla oran yüzde 48,3 ile aile ve yüzde 19,4 ile akrabalar olmaktadır. Bunu yüzde 18,2 ile hiç kimseden yardım istememek takip etmektedir.

Tablo 8. Yoksul Kadınların Maddi ve Manevi Konularda İhtiyacı Halinde Yardım İstedikleri Kişiler

Değişkenler	Frekans	Yüzde (%)
Manevi Konularda		
Profesyonel Destek	3	1,2
Akraba Desteği	32	13,2
Aile Desteği	32	13,2
Komşu Desteği	33	13,6
Hiç Kimseden Destek Almam	102	42,1
Eşten Destek	40	16,5
Maddi Konularda		
Yardım Almam	44	18,2
Akraba	47	19,4
Komşu	17	7,0
Arkadaş	16	6,6
Aile	117	48,3
TOPLAM	242	100

Yoksul kadınların yoksulluğu nasıl değerlendirdiklerini ortaya koyabilmek için kadınların yoksulluğu tanımlamaları istenmiştir. Yoksul kadınlar yoksulluğu tanımlarken en çok "zorluklara katlanmak" (yüzde 24,4) tanımını kullanmışlardır. İkinci sırada ise, yoksulluk "rezillik ve

muhtaç olma" dır (yüzde 21,5).

Diğer tanımlara bakıldığında yüzde 19,8 ihtiyaçların hep eksik kalması, yüzde 12 para için eşinin eline bakma, yüzde 11,6 kader ve yüzde 10,7 çocuklar için daha iyi imkanlar yaratamamak olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 9. Katılımcıların Yoksulluğu Tanımlaması

	Frekans	Yüzde (%)
Rezillik, Muhtaç Olma	52	21,5
İhtiyaçların Hep Eksik Kalması	48	19,8
Kaderimiz	28	11,6
Çocuklar için daha iyi imkanlar yaratamamak	26	10,7
Zorluklara Katlanmak	59	24,4
Para İçin Eşin Eline Bakmak	29	12,0
TOPLAM	242	100,00

6.4. Yoksul Kadınların Kişisel SWOT Analizi

SWOT Analizi yapılan çalışmanın güçlü yanlarını (S), zayıf yanlarını (W), fırsatlarını (O) ve tehditlerini (T) ortaya koyan değerlendirmeleri içe-

ren bir analizdir. Bu anlamda kadın yoksulluğu araştırması kapsamında yoksul kadınların kendilerini tanımlama biçimlerinden yola çıkarak hazırlanan SWOT Analizi aşağıda yer almaktadır.

Tablo 10. Yoksul Kadınlar İçin SWOT Analizi

<u>Güçlü Yönleri</u> <ul style="list-style-type: none">• Dayanıklı ve mücadeleci olmaları (yüzde 24,4)• Sabır ve anlayışa sahip olmaları (yüzde 7,9)• Anne olmaları (yüzde 25,6)• Güçlü bir iradeye sahip olmaları (yüzde 15,3)• Kadın olmaları (yüzde 7,9)• Cesur ve koruyucu olmaları (yüzde 19,0)	<u>Zayıf Yönleri</u> <ul style="list-style-type: none">• Yoksul olmaları (yüzde 13,2)• Kadın olmaları (yüzde 32,2)• Eğitimsiz, cahil olmaları (yüzde 22,7)• Evli olmaları (yüzde 11,6)• Çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamamaları (yüzde 12,4)• Özgüvensiz olmaları (yüzde 7,9)
<u>Fırsatları</u> <ul style="list-style-type: none">• Eve destek olmaktan dolayı güçlü ve gururlu olmak (yüzde 54,5)• Çocuklarının iyi yerlere geleceği beklentisi (yüzde 31,4)• Şartlara uygun düzgün işler bulduğumda çalışabileceğim beklentisi (yüzde 14,0)	<u>Tehditleri</u> <ul style="list-style-type: none">• Yoksulluk girdabından çıkmanın zor olması (yüzde 55,8)• Çocuklara tek başına bakmak zorunda kalmak (yüzde 21,1)• Çocukların da ileri de yoksulluk yaşamaları (yüzde 23,1)

SONUÇ

Yoksulluğun nedenleri tek bir başlık altında toplanamayacak kadar geniş bir kavramdır. Yoksulluğun nedeni; düşük eğitim seviyesi olabileceği gibi boşanmalar, işsizlikler, gelir düşüşleri, sağlık sorunları gibi nedenler olabilir. Kalaycıoğlu (2003) kadın yoksulluğunun sadece ekonomik boyutu ile değerlendirilemeyeceğinin; gelirden yoksun olması, işsiz olması, sosyal güvencesinin olmaması, mülk sahibi olmama, ev eksensiz ya da ev dışında güvencesiz çalışmanın da yoksulluğa neden olabileceğini belirtmektedir.

Araştırmaya katılan kadınların büyük bir çoğunluğu evli ve otuz yaşın üzerindedir. Çoğunlukla ilköğretim mezunu, eğitim düzeyi düşük kadınlardan oluşmaktadır. Eğitim oranının düşük olması çalışma yaşamına dahil olmayı dolayısıyla yoksulluğu etkileyen önemli bir etkidir. Topgül (2013: 293) bunu bir kısır döngü olarak "Yetersiz Katılım Çıkmazı" ile ifade etmiştir. Buna göre, eğitim düzeyi düşük kadınlar çalışma yaşamında güvencesiz ve kayıt dışı işlere razı olmak zorunda kalmaktadırlar. Dolayısıyla düşük gelirden çocuklarına yatırım yapamadıkları için özellikle kızlarının aynı döngüye gireceği düşünülmektedir.

Kadınların doğduğu yer merkez değil köy olarak ifade edilmektedir. Bu anlamda kırsal kesimde daha baskın olan toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünün varlığı, kadının

çalışma yaşamında yer almasını etkilemektedir. TÜİK verilerine göre, ülkemizde erkeklerin yüzde otuza yakını kadınların çalışmasını olumlu görmemektedir.

Yoksul kadınların büyük çoğunluğu sosyal güvenceye sahip iken, hem kendi hem eşi çalışmadığından dolayı sosyal güvenceye sahip olmayanların oranı ise azımsanamayacak orandadır. Araştırmaya katılan kadınların hanelerinde yaşayan toplam kişi sayısı dört beş kişi ile sınırlı iken, kadınlar genelde iki çocuk sahibidir.

Araştırmada, kadınların eşlerinin çalışma durumu değerlendirildiğinde eşlerin bir başkasının yanında geçici olarak çalışma ile birlikte ücretli-maaşlı çalışmanın yaygın olduğu izlenmiştir. Eşlerin büyük bir çoğunluğu ise çalışmamaktadır. Çalışan eşlerin büyük çoğunluğu aylık kazançlarının tamamını eşine vermektedir. Eşi çalışmayanların ise çalışmama nedeni çeşitli özürleri bulunması, hastalıkları olması ya da yaşlı olduğu için iş bulamaması olarak belirtilmiştir. Eşi çalışmayan kadınların büyük bir kısmı yardım alarak geçinirken, geçici işlerde çalışarak ya da ev eksensiz çalışarak, geçimlerini sürdürmektedir.

Kadınların çalıştıkları dönemde yaptıkları işler ise yüzde 36,3 ile ev eksensiz işlerden oluşmaktadır. Yüzde 26,9'u çocuk bakımı, yaşlı ve hasta bakımı yapmakta, yüzde 20,9'u ise temizlik işleri yapmaktadır.

Kadınların düzenli işlerde çalışmama nedenlerine bakıldığında yüzde 29,9'u kendisini hasta, özürlü ve yaşlı olarak değerlendirmekte, yüzde 19,7'si kronik sağlık sorunlarının olduğunu belirtmekte, yüzde 15,4'ü ise eğitiminin yetersiz olduğunu belirtmektedir. Diğer bir veri ise katılımcı kadınların yüzde 13,2'sinin çalışmasına eşinin izin vermemesi nedendir.

Araştırmaya katılan kadınlar eve giren paranın yüzde 44,2'sinin çocukların ihtiyaçları, yüzde 38,8'inin ise evin ihtiyaçları için kullanıldığını belirtmişlerdir. Eve giren paranın harcama kararını yüzde 77,3 ile kadının kendisi vermektedir. Hanede bütçeyi ise yüzde 78,1 ile kadının kendisi idare etmektedir.

Ev içinde mutfak işlerini, sofraya hazırlama ve bulaşık yıkama gibi işleri yapan ya da yardım eden yüzde 64,5 oranında kadınların kendileri iken, yüzde 24,8 oranında evdeki kız çocuklarının olduğu belirlenmiştir. Fatura ödeme, eve pazar, market alışverişi yapma gibi eve ait olan ev dışı işlerin, yüzde 43,8 kadının kendisi tarafından yapılırken, yüzde 16,5'i eşler tarafından, yüzde 12,4'ü ise evdeki kız çocukları ve yüzde 13,6'sı erkek çocukları tarafından yapılmaktadır.

Araştırmaya katılan kadınların yüzde 43,4'ü kirada, yüzde 39,7'si ev sahibi durumundadır. Kadınların ev dışında sıklıkla zaman geçirdikleri ve gittikleri yerlerin yüzde 40'nun

pazar yerleri, yüzde 31'i alışveriş marketleri ve yüzde 20,7'sinin kent merkezleri olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların maddi ve manevi konularda problemler yaşadıklarında kimlerden destek aldıklarına bakıldığında, maddi konularda yüzde 48,3 ile ailelerinden yüzde 19,4 ile de akrabalarından destek aldıkları ifade edilmiştir. Manevi anlamda ise problemler ve sıkıntılar yaşadıklarında yüzde 42,1'i hiç kimseden destek istemem, almam cevabını vermiş. Yüzde 16,5'i ise eşinden destek aldığını belirtmiştir.

Kadınların yoksulluğu tanımlamaları noktasında ise yüzde 24,4'ünün yoksulluğu zorluklara katlanmak, yüzde 21,5'i rezillik ve muhtaç olma durumu, yüzde 19,8'i ise ihtiyaçların hep eksik kalması olarak tanımladığı görülmüştür. Bu bağlamda, kadınların yoksulluğu, Kümbetoğlu'nun ifadesi ile farklı algılayıp, farklı yaşamakta ve farklı stratejiler geliştirmekte olduklarını söylemek mümkündür (Kümbetoğlu, 2002: 129).

Araştırmanın analizlerinin sonucunda yoksul kadınların bugüne dair güçlü yönlerini, zayıf yönlerini ve geleceğe dair fırsat ve tehditlerini değerlendirdikleri SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. Analize göre, yoksul kadınların en güçlü yönlerinin "anne olmaları" olduğu belirtilirken, bunu dayanıklı ve mücadeleci olmaları izlemektedir. Benzer bir sonuç

da Çamur Duyan'ın (2010) Ankara Altındağ'da kadın yoksulluğuna ilişkin çalışmasında ortaya konmuştur. Yoksul kadınlar kendilerini güçlü kadınlar olarak görmektedir. Bu yüzden Çamur Duyan (2010) yoksul kadınların farkındalıklarının arttırılmasının da sorunların çözümü için önemli olduğunu belirtmektedir. Kadınlar en zayıf yönleri olarak ise kadın olmaları olduğunu belirtmiştir. Bunun dışında eğitimsiz, cahil, yoksul olmaları da en zayıf yönleri olarak kadınlar tarafından ifade edilmektedir. Kadınların geleceğe dair sahip oldukları fırsatlar olarak eve destek olmaktan dolayı güçlü ve gururlu olmayı, çocuklarının iyi yerlere geleceği beklentisi olduğu belirlenmiştir. Kadınların geleceğe dair gördükleri tehditler ise, yoksulluk girdabından çıkmanın zor olması, çocuklarının da kendileri gibi yoksulluğa düşme tehlikeleri ve eşinden ayrılma ya da eşinin ölümü sonrasında çocuklara tek

başına bakmak zorunda kalmak olarak sıralanmaktadır.

Sonuç olarak söz konusu çalışmanın sunduğu veriler doğrultusunda, yoksulluk ve kadın yoksulluğu konusunda başlıca öneriler şu şekilde sıralanabilir.

- Yoksulluğun önlenmesi bakımından temel risk alanlarının belirlenerek, ihtiyaçlar ile ilgili envanterlerin çıkarılması,
- Yoksulluğun sebepleri konusunda devletin ilgili kurumu ile üniversitelerin işbirliği yaparak, bölgesel yoksulluk haritalarının çıkarılması,
- Temel yoksulluk nedenlerinden biri olarak işsizlik ile mücadele edilmesi,
- Yoksul kadınlara yönelik mesleki eğitim programlarının hazırlanması,
- Yoksulluk konusunda toplumsal duyarlılığın artırılması olarak sıralamak mümkündür.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y. (2002). Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri. *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Ed: Coşkun Can Aktan, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.

Alcock, P. (1997). *Understanding Poverty*. Second Edition. Hong Kong: Macmillan.

Ata, Namık (2006). Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılma Oranları Erkeklerin Ancak Üçte Biri Kadardır. *TİSK İşveren Dergisi*, 44(4), 18-21.

Avşar Kurnaz, Ş. (2007). Çocuk Yoksulluğu. *Aile ve Toplum*, 3 (12), 47-55.

Ayvaz Kızılgöl, Ö. ve Üçdoğruk, Ş. (2011). 2002-2006 Yılları Arasında Türkiye'de Yaşam Standartları ve Yoksulluğa İlişkin Mikro Ekonometrik Analizler. *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi 10. Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı*, 373-391.

Buğra, A ve Keyder, Ç. (2003). *New Poverty and The Changing Welfare Regime of Turkey*, Ankara: UNDP.

Çamur, Duyan, G. (2010). Yoksulluğun Kadınlaşması: Altındağ Örneği. *Aile ve Toplum Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran, 19-29.

Çoban, B. ve Karakaya, Y. E. (2010). Geleceği Planlamada Stratejik Yönetim ve Swot Analizi: Kavramsal Yaklaşımlar. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 342-352.

Ecevit, Y. (1997). Küreselleşme, Yapısal Uyum ve Kadın Emeğinin Kullanımında Değişimler. *Küresel Pazarlar Açısından Kadın Emeği ve İstihdamındaki Değişimler: Türkiye Örneği*. Der: Ferhunde Özbay. İstanbul: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı.

Ecevit, Y. (2003). Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışabilir?. *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 25 (4), 83-88.

Elwan, A. (1999). Poverty and Disability A Survey of the Literature. *Social Protection Discussion Paper Series*.

Erdugan, F. E. (2010). Türkiye'de Özürlü Yoksulluğu ve Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi: Ankara-Keçiören Örneği. *Özürlüler Uzmanlığı Tezi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayını.

Friedman, J. (2001). Yoksulluğu Yeniden Düşünmek: Yetkilendirme ve Yurttaşlık Hakları. Çev: N. Oktik ve F. Nas. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 4(17).

Gürsel, S. ve Ulusoy, V. (1999). Türkiye'de İşsizlik ve İstihdam. Ankara: Yapı Kredi Yayınları.

Hattatoğlu, D. (2007). Yoksulluk Örtüsünün Arkasında: Bazı Kavramlaştırma Sorunlarına Dair. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 5(18), 4-29.

Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M. M. (2015). Nöbetleşe Yoksulluk Sultanbeyli Örneği. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kahraman, F. ve Sallan Gül, S. (2015). Türkiye'de Çocuk Yoksulluğu: Gaziantep Üzerine Bir Araştırma. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 339-366.

Kalaycıoğlu, S. (2003). Kadın Yoksulluğu Nasıl Anlaşılmalı? *Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı*, 286-294.

Kardam, F. ve Yüksel, İ. (2004). Kadınların Yoksulluğu Yaşama Biçimleri: Yapabilirlik ve Yapabilirlikten Yoksunluk. *Nüfusbilim Dergisi*, 26, 45-72.

- Kızılkaya, A., Osmanoğlu, E., Çetin, S., Kurt, T. ve Erdem, T. (2010). Türkiye'de Yoksulluk Algısı. Ankara: Cansuyu Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği.
- Kümbetoğlu, B. (2002). Afet Sonrası Kadınlar ve Yoksulluk. *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları* (iç), Ed: Yasemin Özdek, Ankara: TODAİE Yayınları, 129-142.
- Malhotra, N. K., Birks, D. F. ve Wills, P. A. (2012). *Marketing Research An Applied Approach*. Fourth Edition. Always Learning. Pearson.
- McLaughlin, D. K. ve Jensen, L. (1993). Poverty Among Older Americans: The Plight of Nonmetropolitan Elders. *The Journal of Gerontology*, 48(2), 44-54.
- Mead, L. M. (1994). The New Politics of The New Poverty. *Public Interest*, 103, 3-20.
- Minkler, M. ve Stone, R. (1985). The Feminization of Poverty and Older Women. *The Gerontologist*, 25(4), 351-357.
- Öztürk, M. ve Çetin, B. I. (2009). Dünya'da ve Türkiye'de Yoksulluk ve Kadınlar. *Journal of Yasar University*, 3(11), 2661-2698.
- Pissrides, C. A. (1991). Macroeconomic Adjustment and Poverty In Selected Industrial Countries. *The World Bank Economic Review*, 5(2), 207-229.
- Rahnema, M. (2009). Sefaletin Yoksulluğu Kovduğu Bir Dünya. Çev: Şule Ünsaldı, Ankara: Özgür Üniversite Yayınevi.
- Sam, N. (2008). Yoksulluğa Bir Yaklaşım Biçimi: Kapasite Yaklaşımı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXVII (1), 59-70.
- Sen, A. (2004). Özgürlükle Kalkınma. Çev. Yavuz Alogan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Şener, Ü. (2009). Kadın Yoksulluğu. TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı) Değerlendirme Raporu.
- Şengül, S. ve Fisunoğlu, M. (2014). Türkiye'de Kadın Yoksulluğu. *International Conference On Eurasian Economies Tebliğ*.
- Şenkal, A. (2005). Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Senses, F. (2014). Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Topgül, S. (2013). Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması. *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14 (1), 277-296.
- TÜİK (2017). İstatistiklerle Kadın 2016. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni.
- TÜSİAD (2000). Türkiye'de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Ulutaş, Ç. Ü. (2009). Yoksulluğun Kadınlaşması ve Görünmeyen Emek. *Çalışma ve Toplum*, 2 (21), 25-40.
- Uzun, A. M. (2003). Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası. *Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 153-173.
- Walker, A. (1980). The Socila Creation of Poverty and Dependency In Old Age, *Journal of Social Policy*, 9(1), 49-75.
- Zengingönül, O. (2004). Küreselleşme Yoksulluk Gelişmişlik ve İşgücü Piyasaları Ekseninde. Ankara: Adres Yayınları.